

Latvijas Republikas tiesībsargs

Baznīcas iela 25, Rīga, LV-1010, tālr.: 67686768, e-pasts: tiesibsargs@tiesibsargs.lv, www.tiesibsargs.lv

Rīgā

27.05.2025. Nr. 1-6/3

Latvijas Republikas Satversmes tiesai
tiesa@satv.tiesa.gov.lv

Viedoklis lietā Nr. 2025-08-01

Tiesībsarga birojā 2025.gada 1.aprīlī saņemts Latvijas Republikas Satversmes tiesas (turpmāk – Satversmes tiesa) tiesneses Veronikas Krūmiņas 2025.gada 31.marta lēmums, ar kuru Latvijas Republikas tiesībsargs (turpmāk – tiesībsargs) atzīts par pieaicināto personu lietā Nr.2025-08-01 par Administratīvās atbildības likuma (turpmāk – AAL) 183.panta pirmās daļas (turpmāk – Apstrīdētā norma) atbilstību Latvijas Republikas Satversmes (turpmāk – Satversme) 92.panta pirmajam teikumam.

Lieta Satversmes tiesā ierosināta pamatojoties uz iesniedzēja (turpmāk – iesniedzējs) pieteikumu, kurā norādīts, ka ar pašvaldības novada domes Administratīvās komisijas (turpmāk arī – Komisija) lēmumu (turpmāk – Komisijas lēmums) tika nolemts izbeigt pret pieteikuma iesniedzēju uzsākto administratīvā pārkāpuma procesu pārkāpuma maznozīmīguma dēļ, izsakot aizrādījumu.

Pieteikuma iesniedzējs pārsūdzēja šo lēmumu tiesā, taču tiesa, pamatojoties uz Apstrīdēto normu, atteicās pieņemt sūdzību. Pieteikuma iesniedzējs uzskata, ka minētā norma ierobežo viņa tiesības uz taisnīgu tiesu, ko garantē Satversmes 92.panta pirmais teikums.

Lēmumā lūgts tiesībsargu sniegt viedokli par jautājumiem, kam tiesībsarga ieskatā varētu būt nozīme izskatāmajā lietā.

Izvērtējot tiesībsargam iesniegtos materiālus, tiesībsargs vērš Satversmes tiesas uzmanību uz turpmāk norādītajiem apsvērumiem.

[1] Lēmumu pārsūdzības struktūra AAL.

Tiesībsarga ieskatā, iesākumā nepieciešams vērst uzmanību uz AAL noteikto vispārīgo sistēmu pārsūdzību kārtībai, kas attiecīgi ļautu konkrēto problēmjautājumu izprast plašāk, neizraujot to no tiesiskās sistēmas.

[1.1] Iesniedzēja pārsūdzības tiesības vērtējamas kopsakarā ar AAL ieviesto un noteikto sistēmu, kas līdzīgi kā administratīvajā procesā paredz secīgu ārpustiesas kārtību¹, proti, sākotnēji pieņemto lēmumu pārsūdzot institucionālā līmenī (AAL 166.panta pirmā daļa²) un tikai pēc tam vērsoties tiesā (AAL 183.panta pirmā daļa³ kopsakarā ar AAL 189.panta pirmās daļas 4.punktu⁴), tāpat normatīvais regulējums pieļauj atkāpi no šīs kārtības, tomēr vienīgi gadījumos, kad augstākas amatpersonas nav (AAL 166.panta otrā daļa⁵).

[1.2] No iesniedzēja pieteikuma ir saprotams, ka viņš ar sūdzību sākotnēji ir vērsies Administratīvajā komisijā, tomēr sūdzība pārsūtīta pēc piekritības Kurzemes rajona tiesai.⁶

Secīgi no AAL 168.panta otrās daļas⁷ ir redzams, ka, ja amatpersona sūdzību pārsūta pēc piekritības, tā nevērtē sūdzības pieņemamības kritērijus. Analoga sūdzības iesniegšanas kārtība paredzēta arī attiecībā uz sūdzību iesniegšanu tiesai, proti, to iesniedz iestādei, kas lēmumu pieņēmusi un tā, ievērojot AAL 186.panta trešajā daļā⁸ noteikto, sūdzību kopā ar administratīvā pārkāpuma lietas materiāliem nosūta tiesai pēc piekritības.

Ja sūdzība pēc piekritības nosūtīta tiesai, tad pieņemamības kritēriju pārbaude ir noteikta tiesnesim, ievērojot AAL 189.pantā noteikto. Līdzīgi arī augstāka amatpersona atteikumu skatīt

¹ Administratīvo pārkāpumu tiesības. Administratīvās atbildības likuma skaidrojumi. Sagatavojis autoru kolektīvs. E.Danovska un G.Kūtra zinātniskajā redakcijā. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2020, 443.lpp., [6] punkts.

² Administratīvās atbildības likuma 166.panta pirmā daļa: Administratīvā pārkāpuma lietā pieņemto lēmumu var pārsūdzēt augstākai amatpersonai persona, kurai piemērots administratīvais sods, kā arī cietušais, bet daļā par rīcību ar mantu — arī aizskartais mantas īpašnieks.

³ Administratīvās atbildības likuma 183.panta pirmā daļa: Sūdzību par lēmumu administratīvā pārkāpuma lietā var iesniegt persona, kurai piemērots sods, un cietušais, bet daļā par rīcību ar mantu — arī aizskartais mantas īpašnieks.

⁴ Administratīvās atbildības likuma 189.panta pirmās daļas 4.punkts: Tiesnesis atsakās pieņemt sūdzību, ja iesniedzējs nav ievērojis šā likuma 166.pantā noteikto pārsūdzēšanas kārtību.

⁵ Administratīvās atbildības likuma 166.panta otrā daļa: Ja augstākas amatpersonas nav, lēmumu var pārsūdzēt rajona (pilsētas) tiesā fiziskā persona atbilstoši deklarētajai dzīvesvietai, bet juridiskā persona — atbilstoši juridiskajai adresei. Ja personai nav deklarētās dzīvesvietas Latvijā vai juridiskās personas adrese neatrodas Latvijā, lēmumu administratīvā pārkāpuma lietā var pārsūdzēt rajona (pilsētas) tiesā atbilstoši administratīvā pārkāpuma konstatēšanas vietai.

⁶ Sk., Iesniedzēja pieteikuma 1.11.punktu.

⁷ Administratīvās atbildības likuma 168.panta pirmā daļa: Sūdzību iesniedz amatpersonai, kura pieņēmusi lēmumu administratīvā pārkāpuma lietā. Amatpersona sūdzību ar administratīvā pārkāpuma lietas materiāliem triju darbdienu laikā nosūta izskatīšanai pēc piekritības.

⁸ Administratīvās atbildības likuma 186.panta trešā daļa: Sūdzību iesniedz iestādei, kas pieņēmusi lēmumu administratīvā pārkāpuma lietā. Iestāde sūdzību kopā ar administratīvā pārkāpuma lietas materiāliem triju darbdienu laikā pēc sūdzības iesniegšanas termiņa beigām nosūta tiesai pēc piekritības.

sūdzību pieņem, ja konstatē, ka personai nav subjektīvo tiesību sūdzības iesniegšanai (AAL 168.panta trešās daļas 1.punkts).

[1.3] No minētā ir secināms, ka iesniedzēja tiesības uz sūdzības iesniegšanu izriet no kopējām lēmuma pārsūdzības tiesībām un apstākļa, ka konkrētā gadījumā nav augstākas amatpersonas, kas attiecīgi pieļāvis, ka sūdzība vispār nonāk līdz tiesai.

Ievērojot minēto, tiesības pārsūdzēt administratīvā pārkāpuma procesā pieņemtu lēmumu tiesā nav vērtējamas atrauti no kopējās pārsūdzības procesuālās kārtības, kas paredz secīgu pārsūdzības izmantošanu. Ja šādu pārsūdzības tiesību nav jau pārsūdzot lēmumu iestādes līmenī, proti, augstākai amatpersonai, vērtējams, kas attaisnotu atšķirīga tiesību apjoma nodrošināšanu, tad, ja ir iestāties AAL 166.panta otrajā daļā noteiktais izņēmums no vispārīgās pārsūdzības kārtības.

[1.4] Šajā gadījumā lietas iznākumam varētu būt nozīme arī attiecībā uz kopējo AAL noteikto pārsūdzības kārtību (raugoties uz procesiem, kas tikuši izbeigti), ja tiktu diferencēta atšķirīga pieeja pārsūdzības tiesību apjomam pārsūdzot lēmumus augstākai amatpersonai vai tiesas līmenī.

[2] Apstrīdētā norma un iesniedzēja tiesību aizskārums.

AAL 183.panta pirmā daļa nosaka, ka sūdzību par lēmumu administratīvā pārkāpuma lietā var iesniegt persona, kurai piemērots sods, un cietušais, bet daļā par rīcību ar mantu — arī aizskartais mantas īpašnieks. Kā jau minēts, analogs subjektu uzskaitījums norādīts arī AAL 166.panta pirmajā daļā, kura nosaka tiesības lēmuma pārsūdzībai augstākai amatpersonai.

AAL 11.panta pirmā daļa nosaka, ka, ja personas izdarītais administratīvais pārkāpums konkrētajos apstākļos nav radījis tādu apdraudējumu tiesiski aizsargātajām interesēm, lai par to piemērotu sodu (maznozīmīgs pārkāpums), amatpersona var neuzsākt administratīvā pārkāpuma procesu, bet, ja tas ir uzsākts, amatpersona, augstāka amatpersona vai tiesa jebkurā stadijā var to izbeigt, nepiemērojot sodu. Šajā gadījumā amatpersona, augstāka amatpersona vai tiesa, ja to atzīst par lietderīgu, izsaka personai aizrādījumu. Aizrādījums nerada tiesiskas sekas.

Savukārt AAL 14.panta pirmā daļa nosaka, ka par administratīvo pārkāpumu var piemērot šādus sodus: 1) brīdinājumu; 2) naudas sodu; 3) tiesību atņemšanu; 4) tiesību izmantošanas aizliegumu.

Ievērojot minēto, no AAL 11.panta pirmās daļas tiešā veidā izriet, ka, pirmkārt, procesu izbeidz, atbrīvojot personu no atbildības un nepiemērojot sodu, un, otrkārt, nosakot amatpersonas tiesības lemt par aizrādījuma izteikšanu. Tai pat laikā, no AAL norādītajiem sodu veidiem ir redzams, ka

aizrādījums neiekļaujas attiecīgajā soda veidu uzskaitījumā, kā arī no konkrētā regulējuma arī ir viennozīmīgi redzams, ka aizrādījums nerada tiesiskas sekas.⁹

Tādējādi no normatīvā regulējuma ir redzams, ka likumdevējs ir noteicis vienādu subjektu loku gan pārsūdzībām augstākai amatpersonai, gan attiecībā uz tiesu, proti, pilnībā liedzot pārsūdzības tiesības personām, kuras atbrīvotas no atbildības, nepiemērojot sodu. Minētais arī ievērojams neatkarīgi no tā, kurā procesa brīdī – iestādē vai jau tiesā – šāds lēmums ticis pieņemts.

No pieteikuma satura izriet, ka iesniedzējs primāri iebilst pret apstākli, ka Komisijas lēmums pieņemts, pamatojoties uz AAL 11.panta pirmo daļu, konstatējot pārkāpuma maznozīmīgumu un izbeidzot procesu, vienlaikus izsakot iesniedzējam aizrādījumu. Ievērojot minēto, iesniedzēja ieskatā, Apstrīdētā norma liedz iesniedzējam Satversmes 92.panta pirmajā teikumā nostiprinātās tiesības uz taisnīgu tiesu, kā rezultātā iesniedzējam nākotnē varētu rasties nelabvēlīgas sekas, pamatojoties uz pieņemto lēmumu, kura tiesiskumu iesniedzējam nav bijusi iespēja pārbaudīt apstrīdot to iestādē vai pārsūdzības kārtībā tiesā.

[2.1] Iesniedzējs norādījis uz dažādām negatīvajām sekām, piemēram, atsaucies uz reputācijas aspektiem, norādot, ka uz AAL 11.panta pirmās daļas pamata izbeigta procesa ietekmē tiek grauta viņa reputācija, jo “uz visu dzīvi paliek juridiski vainīgs vardarbības pielietošanā pret bērnu”.¹⁰

Šī apsvēruma sakarā tiesībsargs atkārtoti vērš uzmanību uz jau minēto, ka AAL izpratnē iesniedzējs nav uzskatāms par sodīto personu. Vienlaikus arī atzīmējams, ka, pirmkārt, attiecīga lēmuma esība nav publiski pieejama informācija, tādējādi minētais lēmums netiek darīts zināms plašākam personu lokam. Un, otrkārt, no pieteikuma satura nav noprotams, kādā konkrēti veidā attiecīgs reputācijas aizskārums iesniedzēja gadījumā izpaužas, neņemot vērā vienīgi iesniedzēja paša subjektīvu novērtējumu un skatījumu uz konkrēto situāciju.

[2.2] Tāpat iesniedzējs atsaucies uz Kriminālprocesa likuma 125.panta pirmās daļas 3.punktu¹¹, norādot, ka tādējādi nav izslēdzams, ka kādā no kriminālprocesiem, ja tāds būtu, procesa virzītājs

⁹ Sk., piemēram, E.Danovskis. Administratīvās atbildības likuma pamatnoteikumu svarīgākās nostādnes. 4.nodaļu “Administratīvā pārkāpuma atzīšana par maznozīmīgu”, pieejams: chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://www.apgads.lu.lv/fileadmin/user_upload/lu_portal/apgads/PDF/Juridiskas-konferences/Jur.konf-77_49_Danovskis.pdf

¹⁰ Sk., iesniedzēja pieteikuma 2.63.-2.65.punktu.

¹¹ Kriminālprocesa likuma 125.panta pirmās daļas 3.punkts: Bez papildu procesuālo darbību veikšanas par pierādītiem uzskatāmi šādi apstākļi, ja vien kriminālprocesa gaitā netiek pierādīts pretējais likumā noteiktajā kārtībā fiksēts administratīvā pārkāpuma fakts, ja persona par to ir zinājusi.

varētu izmantot lēmumā konstatētos, lesniedzējprāt, nepamatotus faktus kā fakta legālo prezumpciju.¹²

Norādāms, ka tiesa krimināllietā spriedumu pamato ar tiesas sēdē pārbaudītiem attiecināmiem, pieļaujamiem un ticamiem pierādījumiem, novērtējot tos kopumā un savstarpējā sakarībā, un izdara secinājumus par apsūdzētā vainīgumu un viņa noziedzīgo darbību kvalifikāciju.

Tādējādi, tiesībsarga ieskatā, viennozīmīgas tiesiskas sekas minētais lesniedzēja apsvērums nerada, jo, pirmkārt, tiesa pierādījumus novērtē to kopsakarā, bet viens atsevišķs administratīvā pārkāpuma fakts kā tāds neietekmē pierādījumu novērtējumu kopsakarā ar citiem pierādījumiem lietā. Un, otrkārt, lesniedzējs kriminālprocesa iespējamību izvirza varbūtības formā, proti, pieļaujot, ka tāds kādreiz varētu būt, tādējādi minētais ir varbūtība, kas pietiekami ticami var arī neiestāties.

Ievērojot minēto, abi šie aspekti kopumā neliecina par esošu lesniedzēja tiesību aizskārumu, kā arī nevieš ticamu un viennozīmīgu uzskatu, ka lesniedzēja tiesības šādā veidā varētu tikt skartas, un ir vērtējams, kā abstrakts minējums, kas tiešā veidā neietekmē lesniedzēju.

[2.3] Cita starpā, lesniedzējs norādījis, ka šāds administratīvā pārkāpuma procesa iznākums varētu negatīvi ietekmēt saskarsmes tiesību jautājumu risinājumu civilprocesuālā kārtībā.¹³

Arī šajā gadījumā tiesībsargs secina, ka konkrētais apsvērums ir izvirzīts vispārīga un abstrakta pieņēmuma formā. Tāpat norādāms, ka arī saskarsmes tiesību jautājumos tiesa vērtē pierādījumus lietā kopsakarā. Tiesībsarga ieskatā, apstāklis, ka Administratīvā komisija ir uzskatījusi, ka lesniedzēja rīcība nesasniedz tādu bīstamības un kaitīguma pakāpi, ka būtu pamats lemt par soda piemērošanu, viennozīmīgi liecina, ka saskarsmes tiesības nevarētu tikt nesamērīgi ierobežotas vai liegtas, ja vien tiesa papildus nekonstatētu vēl kādus citus negatīvus aspektus, izvērtējot kopējo situāciju, citus pierādījumus lietā utt., raugoties no bērna labāko interešu perspektīvas.

[2.4] Tāpat lesniedzējs norādījis apsvērumus, kādēļ konkrētais pārkāpums nebūtu uzskatāms par maznozīmīgu un tādējādi būtu pakļaujams pārsūdzībai, lai pārliecinātos par konkrētā pārkāpuma kvalifikācijas pamatotību.¹⁴

¹² Sk., lesniedzēja pieteikuma 2.15.-2.16.punktu.

¹³ Sk., lesniedzēja pieteikuma 2.19.punktu.

¹⁴ Sk., lesniedzēja pieteikuma 2.32.punktu.

Tiesībsargs piekrīt, ka, vispārīgi vērtējot no morāles viedokļa, nodarījumi pret bērniem ir atzīstami par būtiskiem, vienlaikus no normatīvā regulējuma ir redzamas dažādas nodarījumu kaitīguma un smaguma gradācijas – attiecīgi paredzot vai nu kriminālatbildību, vai administratīvo atbildību.

Norādāms, ka tiesībsargs atzīst par pamatotiem un pievienojas Saeimas minētajiem apsvērumiem¹⁵ attiecībā uz Cilvēka tiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas (turpmāk – Konvencija) 6.panta un Septītā protokola 2.panta tvēruma attiecināmību arī uz konkrētās lietas apstākļiem.¹⁶

Nemot vērā, ka arī pirmās instances tiesā var tikt pieņemts lēmums par lietas izbeigšanu uz analoga pamata, tādējādi liedzot pārsūdzības iespēju apelācijas instancei, norādāms, ka, vērtējot, vai konkrētā pārkāpuma sakarā saistībā ar tā maznozīmīgumu ir pieļaujamas Konvencijas Septītā protokola 2.panta otrajā daļā ietvertās atkāpes no valsts pienākuma nodrošināt šādu lēmumu pārsūdzības tiesības, vērā ņemamas ir Eiropas Cilvēktiesību tiesas (turpmāk – ECT) paustās atziņas, ka vērtējumā nozīme piešķirama ne vien konkrētajā sankcijā noteiktajai soda bardzībai, tai skaitā, brīvības atņemšanas iespējamībai, bet arī personai reāli piemērotais sods.¹⁷ Tātad nozīme piešķirama katras individuālās lietas faktiskajiem un tiesiskajiem apstākļiem, kā arī konkrētās valsts tiesību sistēmai, nevis personas subjektīvam vērtējumam par attiecīgo pārkāpumu un tā smagumu.

Šīs lietas ietvaros nav strīda, ka konkrētais lēmums ir pieņemts iestādē un aprobežojas ar maznozīmīga pārkāpuma konstatāciju, tiesiskas sekas neradošu aizrādījumu, kā arī atbrīvo iesniedzēju no administratīvās atbildības.

[2.5] Sekojoši šīs lietas kontekstā būtu noskaidrojams Satversmes 92.panta pirmajā teikumā noteikto tiesību uz taisnīgu tiesu tvērums.

[3] Satversmes 92.panta pirmajā teikumā garantētās tiesības un pamattiesību ierobežojums.

Satversmes tiesa ir skaidrojusi, ka administratīvā pārkāpuma lietas izskatīšana tiesā ļauj personai pārliecināties par iestādes pieņemtā lēmuma tiesiskumu, tostarp par to, vai iestāde ir pareizi novērtējusi visus administratīvā pārkāpuma lietas apstākļus un pareizi piemērojusi tiesību

¹⁵ Sk., Saeimas atbildes raksta 4.1.punktu.

¹⁶ Sal. sk., Satversmes tiesas 2018.gada 15.marta sprieduma lietā Nr.2017-16-01 9.punktu.

¹⁷ Sal. sk., Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2021.gada 26.oktobra sprieduma lietā "Kindlhofer pret Austriju" 36.-45.par.

normas.¹⁸ Lai gan Satversme tieši neparedz gadījumus, kuros tiesības uz taisnīgu tiesu varētu ierobežot, tomēr šīs tiesības nevar uzskatīt par absolūtām.¹⁹

Sekojoši no iepriekš minētā izriet, ka iesniedzējs neietilpst to subjektu lokā, kuriem AAL 183.panta pirmajā daļā paredzētas tiesības lēmuma pārsūdzībai, tādējādi, iesniedzēja ieskatā, minētais pārkāpj Satversmes 92.panta pirmajā teikumā noteiktās tiesības, ka ikviens var aizstāvēt savas tiesības un likumiskās intereses taisnīgā tiesā.

Vienlaikus šīs lietas kontekstā analizējams jautājums, vai personai pastāv subjektīvās tiesības uz lēmuma pārsūdzību un tās nebūtu ierobežojamas gadījumos, kad personai ar pieņemto iestādes lēmumu faktiski netiek radītas tiesiskas sekas.

[3.1] Tiesības uz taisnīgu tiesu ietver taisnīga tiesas procesa garantijas. Lai noskaidrotu Satversmes 92.panta jēgu, tas jāaplūko sasaistē ar citām Satversmes normām. No Satversmes 1.panta izriet virkne tiesiskas valsts principu, tostarp arī taisnīguma un tiesiskuma princips, kas prasa, lai lietas tiktu izskatītas tādā kārtībā, kas nodrošinātu to taisnīgu un objektīvu izspiešanu, un lai ikviena kriminālprocesa, civilprocesa un administratīvā procesa rezultāts būtu taisnīgs. Savukārt, lai lietu izskatīšanas procedūra būtu taisnīga, jāievēro prasība nodrošināt personai tiesības tikt uzklautai izskatāmajā jautājumā, tiesības uz procesuālo vienlīdzību jeb līdzvērtīgu iespēju garantijas, iespēju izteikt argumentus attiecībā uz pretējās puses iesniegtajiem pierādījumiem, kā arī tiesības pilnvērtīgi izmantot iespēju iesniegt pierādījumus.²⁰

Ievērojot, ka administratīvā pārkāpuma process norit sākotnēji iestādē un pēcāk iespējami arī tiesā, tad process aplūkojams kopumā, attiecinot konkrētos tiesību principus gan uz pirmstiesas, gan tiesvedības posmiem. Lietā nav strīda, ka administratīvā pārkāpuma procesa ietvaros iestādē iesniedzējam nav bijis liegts izteikties, celt iebildumus, kā arī sniegt papildu paskaidrojumus par konkrētās lietas būtību un tajā vērtējamiem apstākļiem. Minēto apliecina pieteikumā norādītais par klātienes dalību Administratīvās komisijas sēdēs, rakstveida paskaidroju sniegšanu utt.²¹

Vienlaikus valsts pienākums ir noteikt tādu lietas izskatīšanas kārtību, arī administratīvā pārkāpuma procesā, lai persona varētu taisnīgā un objektīvā tiesā efektīvi aizsargāt savas tiesības un likumiskās intereses.²² Tomēr tiesību doktrīnā ir arī atzīts, ka tiesības uz tiesas pieejamību nav

¹⁸ Satversmes tiesas 2024.gada 18.oktobra sprieduma lietā Nr.2023-42-01 11.2.punkts.

¹⁹ Satversmes tiesas 2005.gada 4.janvāra sprieduma lietā Nr.2004-16-01 7.1.punkts.

²⁰ Satversmes tiesas 2007.gada 11.aprīļa sprieduma lietā Nr.2006-28-01 12.punkts.

²¹ Sk., iesniedzēja pieteikuma 1.4.-1.6.punktu.

²² Sal. sk. Satversmes tiesas 2018. gada 14. jūnija sprieduma lietā Nr. 2017-23-01 12. punktu.

tulkojamas tādējādi, ka personām ir tiesības prasīt, lai tiesa pieņem izskatīšanai jebkuru strīdu, bet gan tikai tādu, kas skar no ārējiem normatīvajiem aktiem izrietošas subjektīvās tiesības un tāpēc ir pakļauts tiesas kontrolei.²³

[3.2] Šajā gadījumā ir redzams, ka AAL 183.panta pirmās daļas subjektu lokā ir iekļauti tādi subjekti, kuriem ar attiecīgo lēmumu var tikt radītas faktiskas tiesiskas sekas, proti, pie atbildības saucamajai personai, kurai ticis piemērots sods, cietušajam, kā arī aizskartās mantas īpašniekam.

Savukārt attiecībā uz personām, pret kurām noticis administratīvā pārkāpuma process, bet tas ticis izbeigts, pamatojoties uz AAL 11.panta pirmo daļu, nav attiecināmas līdzvērtīgas tiesiskās sekas, kā uz personām, kuras ir tikušas sauktas pie administratīvās atbildības tām piemērojot sodu.

Tā, piemēram, AAL 24.panta otrā daļa nosaka, ka persona uzskatāma par sodītu no nolēmuma par sodu spēkā stāšanās brīža. Šī panta trešā daļa nosaka, ka persona atzīstama par administratīvi nesodītu gadu pēc soda izpildes. Administratīvās sodāmības dzēšanas termiņu skaita no dienas, kad pilnībā ir izpildīts pamatsods un papildsods. Panta ceturtā daļa paredz, ka, ja sods nav izpildīts, persona uzskatāma par administratīvi sodītu vēl gadu pēc soda izpildes noilguma termiņa beigām.

Sodu reģistra likuma 22.panta pirmās daļas 8.punkts nosaka, ka reģistra aktuālajā datubāzē glabā ziņas par administratīvo pārkāpumu izdarījušo personu — līdz brīdim, kad administratīvā pārkāpuma process izbeigts vai kad no administratīvā pārkāpuma lietā piemērotā soda izpildes vai no administratīvā soda izpildes noilguma iestāšanās, vai no informācijas saņemšanas no zvērināta tiesu izpildītāja par apķīlāšanu, daļēju izpildi vai izpildu lietvedības izbeigšanu vai pabeigšanu ir pagājis gads. Savukārt šī likuma 12.pants izvērstāk raksturo, kāda tieši informācija par administratīvo pārkāpumu izdarījušo personu reģistrā iekļaujama.

Vienlaikus, ja persona, kurai piemērots sods to labprātīgi neizpilda, tad, atbilstoši AAL 269.panta pirmajai daļai, iestāde pēc naudas soda brīvprātīgas izpildes termiņa beigām nekavējoties nodod nolēmumu par sodu piespiedu izpildei zvērinātam tiesu izpildītājam.

Nevienas no minētajām tiesiskajām sekām, tai skaitā, iekļaušana aktuālajā sodu reģistrā uz norādīto viena gada termiņu, nav attiecināma uz personām, kas tikušas atbrīvotas no atbildības, pamatojoties uz AAL 11.panta pirmo daļu. Tāpat persona netiek uzskatīta par administratīvi sodītu AAL 24.panta trešās daļas izpratnē.

²³ Satversmes tiesas 2010.gada 17.maija sprieduma lietā Nr.2009-93-01 12.punkts.

Administratīvā atbildība ir viens no juridiskās atbildības veidiem, kas privātpersonai rada tiesiskās sekas. Tās izpaužas kā administratīvais sods par prettiesisku rīcību, kuras kaitīguma pakāpe nav tik liela, lai tiktu piemērota kriminālatbildība.²⁴

Tādējādi, ievērojot apstākli, ka pēc būtības tiek konstatēts administratīvā pārkāpuma fakts, vienlaikus, ņemot vērā, ka iesniedzējam netiek piemērota administratīvā atbildība un sods, minētais liedz iesniedzējam pārsūdzēt šāda satura lēmumu ieņem personām, pret kurām process noslēdzies piemērojot sodu un administratīvo atbildību, proti, radot tiesiskas sekas.

[3.3] Ievērojot minēto, secināms, ka Apstrīdētā norma ierobežo iesniedzēja tiesības uz Satversmes 92.panta pirmajā teikumā noteiktajām tiesībām uz taisnīgu tiesu, proti, liedzot attiecīga lēmuma pārsūdzības tiesības. Tādējādi secīgi ir vērtējams, vai šāds pamattiesību ierobežojums atzīstams par atbilstošu Satversmes 92.panta pirmajam teikumam.

[4] Pamattiesību ierobežojuma atbilstības Satversmes 92.panta pirmajam teikumam izvērtējums.

Personas pamattiesību aizsardzība ir viens no demokrātiskas tiesiskas valsts nozīmīgākajiem pienākumiem. Valstij jānodrošina efektīva aizsardzība ikvienai personai, kuras tiesības vai likumiskās intereses ir aizskartas.²⁵

Satversmes tiesa ir atzinusi, ka tiesības uz taisnīgu tiesu ir vienas no svarīgākajām personas tiesībām, tāpēc to ierobežojumi nosakāmi tikai pašos nepieciešamākajos gadījumos.²⁶ Personas pamattiesības, arī tiesības uz taisnīgu tiesu, var ierobežot, ja to prasa svarīgu sabiedrības interešu aizsardzība un ja tiek ievērots samērīguma princips.²⁷ Savukārt, lai noskaidrotu, vai šāds pamattiesību ierobežojums ir attaisnojams, ir jāpārbauda: 1) vai pamattiesību ierobežojums noteikts ar likumu; 2) vai ierobežojumam ir leģitīms mērķis; 3) vai ierobežojums ir samērīgs.²⁸

Ja tiek atzīts, ka pamattiesību ierobežojums neatbilst kaut vienam no šiem kritērijiem, tad tas neatbilst samērīguma principam un ir prettiesisks.

²⁴ J.Briede, E.Danovskis, A.Kovaļevska. Administratīvās tiesības. Mācību grāmata. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2016, 204. un 226.lpp.

²⁵ Satversmes tiesas 2014.gada 9.janvāra sprieduma lietā Nr.2013-08-01 9.punkts.

²⁶ Satversmes tiesas 2006.gada 14.marta sprieduma lietā Nr.2005-18-01 10.punkts; Satversmes tiesas 2010.gada 17.maija sprieduma lietā Nr.2009-93-01 12.punkts.

²⁷ Satversmes tiesas 2010.gada 17.maija sprieduma lietā Nr.2009-93-01 12.punkts.

²⁸ Sk., piemēram, Satversmes tiesas 2017. gada 10. februāra sprieduma lietā Nr.2016-06-01 21.punktu.

[4.1] Pamattiesību ierobežojums noteikts ar likumu.

Saeima 2018.gada 25.oktobrī pieņēma AAL, kas stājas spēkā 2020.gada 1.jūlijā. Apstrīdētā norma nav tikusi grozīta.

No iesniedzēja pieteikuma²⁹ un Saeimas atbildes raksta³⁰ izriet, ka netiek apšaubīts, ka konkrētais pamattiesību ierobežojums ir noteikts ar atbilstošā kārtībā pieņemtu un izsludinātu likumu. Arī tiesībsargs šajā aspektā nesaskata neatbilstību.

[4.2] Pamattiesību ierobežojuma leģitīmais mērķis.

Mērķis nodrošināt lietas ātrāku izskatīšanu, mazinot tiesu noslogotību, var tikt atzīts par leģitīmu mērķi Satversmes 92.pantā noteikto tiesību ierobežošanas gadījumā. Tāpat tiesības uz taisnīgu tiesu var tikt ierobežotas, lai nodrošinātu tiesu darbības efektivitāti.³¹

Saeima uzskata, ka šādu procesuāla rakstura ierobežojumu noteikšana amatpersonu, iestāžu un tiesas procesa efektivitātes nodrošināšanas nolūkā ietilpst valsts rīcības brīvības tvērumā.³²

Tiesībsargs jau šī viedokļa [3.2] punktā vērsis uzmanību, ka šajā gadījumā nav konstatējamās lēmuma tiesiskas sekas uz iesniedzēju. Līdz ar to minētais attiecīgi attaisno likumdevēja izšķiršanos, ka šādu – personas tiesības un pienākumus neietekmējošu – lēmumu pārskatīšanas mehānisms nav lietderīgs, iepretim sabiedrības kopējām interesēm uz savlaicīgu un efektīvu tiesas darbību.³³ Līdz ar to pamattiesību ierobežojumam ir leģitīms mērķis – ātra lietu izskatīšana, augstāku amatpersonu un tiesu noslogotības samazināšana un citu personu tiesību aizsardzība.

Arī iesniedzējs pieteikumā Satversmes tiesai nav apšaubījis, ka ir saskatāms Apstrīdētās normas leģitīmais mērķis un tas ir piemērots izvirzītā mērķa sasniegšanai³⁴, tādējādi tiesībsargam šajā aspektā nav papildu apsvērumi, kuriem būtu nozīme lietā.

²⁹ Sk., iesniedzēja pieteikuma 2.34.-2.39.punktus.

³⁰ Sk., Saeimas atbildes raksta 4.3.1.nodaļu.

³¹ Satversmes tiesas 2008.gada 5.novembra sprieduma lietā Nr.2008-04-01 13.2.punkts, Satversmes tiesas 2010.gada 17.maija sprieduma lietā Nr.2009-93-01 12.2.punkts.

³² Sk., Saeimas atbildes raksta 4.3.2.punktu.

³³ Sal. sk., likumprojekta "Administratīvo pārkāpumu procesa likums" (Nr.1160/Lp11) sākotnējās ietekmes novērtējuma ziņojums (anotācija) I. daļas "Tiesību akta projekta izstrādes nepieciešamība" 4.sadaļu "Tiesiskā regulējuma mērķis un būtība", pieejams:

<https://titania.saeima.lv/LIVS11/saeimalivs11.nsf/0/C09FFF1B23A17044C2257CDF0023B6DA?OpenDocument>

³⁴ Sk., iesniedzēja pieteikuma 2.41. un 2.42.punktu.

[4.3] Ar Apstrīdēto normu noteiktā pamattiesību ierobežojuma samērīgums.

Lai izvērtētu pamattiesību ierobežojuma samērīgumu, jāpārlicinās arī par to, vai ar apstrīdētajā regulējumā ietvertu pamattiesību ierobežojumu ir nodrošināts tas, ka labums, ko iegūst sabiedrība no personas pamattiesību ierobežojuma, ir lielāks par atsevišķa indivīda interesēm nodarīto kaitējumu.³⁵ Savukārt, vērtējot to, vai legītīmo mērķi var sasniegt arī citādi, Satversmes tiesa savā praksē ir uzsvērusi, ka saudzējošāks līdzeklis ir nevis jebkāds cits, bet tikai tāds līdzeklis, ar kuru var sasniegt legītīmo mērķi tādā pašā kvalitātē.³⁶

[4.3.1] Iesniedzējs piekrīt, ka mazinot sūdzību skaitu, tiek mazināts tiesās izskatāmo lietu skaits, tādējādi ar izvirzīto līdzekli ir iespējams nodrošināt citu strīdu ātrāku un efektīvāku izskatīšanu, mazināt tiesu noslogotību, kā arī nodrošināt efektīvu tiesu sistēmas funkcionēšanu. Tādējādi absolūti ierobežojot personas tiesības iesniegt jebkādu sūdzību, teorētiski ir iespējams sasniegt izvirzīto legītīmo mērķi, proti, samazināt tādu lietu skaitu, kas tiek izskatītas divās instancēs.³⁷

Vienlaikus Iesniedzējs uzskata, ka faktiskajā situācijā ir pieejami citi mazāk ierobežojuši līdzekļi, kurus Saeimai bija iespējams piemērot, lai sasniegtu izvirzīto legītīmo mērķi.³⁸

[4.3.2] Par mazāk ierobežojošu līdzekli, Iesniedzēja ieskatā, varētu atzīt personas tiesības sūdzību iesniegt citā institūcijā, piemēram, pašvaldības izpilddirektoram vai citai speciāli izveidotai komisijai, tādējādi vispār netiktu iesaistīta tiesu sistēma un būtu nodrošināta lēmuma pārskatīšana. Iesniedzēja arguments nav balstīts uz to, ka ir jānodrošina pieeja tieši lēmuma pārskatīšanai tiesā, bet ir svarīgi, lai tiktu nodrošinātas tiesības vismaz uz vienu pārskatīšanas reizi jebkurā institūcijā.³⁹

Augstāka amatpersona, ja tāda ir, ir obligāts amatpersonas lēmuma tiesiskuma un pamatotības filtrs pirms nonākšanas tiesā. Augstākas amatpersonas uzdevums ir likumā paredzētajos gadījumos labot amatpersonas pieļautās kļūdas vai nepilnības sākotnējā lēmumā, tādējādi samazinot lietu skaitu, kas nonāk tiesā. Tieši augstāka amatpersona spēj šo tiesai nododamo lietu skaitu būtiski samazināt, gan atceļot amatpersonu prettiesiskus lēmumus, gan papildinot tiesiskus lēmumus ar

³⁵ Satversmes tiesas 2018.gada 14.decembra sprieduma lietā Nr.2018-09-0103 14.3.punkts.

³⁶ Satversmes tiesas 2005.gada 13.maija sprieduma lietā Nr.2004-18-0106 19.punkts; Satversmes tiesas 2010.gada 17.maija sprieduma lietā Nr.2009-93-01 12.3.2.punkts.

³⁷ Sk., Iesniedzēja pieteikuma 2.45.punktu.

³⁸ Sk., Iesniedzēja pieteikuma 2.47.punktu.

³⁹ Sk., Iesniedzēja pieteikuma 2.48. un 2.53.punktu.

pārliecinošāku pamatojumu un detalizētu pārkāpēja argumentu izvērtējumu, tādējādi pārliecinot lietas dalībnieku par iestādes lēmuma pareizību un samazinot personai vēlmi vērsties tiesā.⁴⁰

Vienlaikus no pieteikuma izriet arī lesniedzēja uzskats, ka lietas izskatīšanu nevar atzīt par objektīvu, jo Komisijas sastāvā piedalās pašvaldības iestāžu pārstāvji — pašvaldības policijas darbinieki, sociālā dienesta darbinieki, deputāti. Visas šīs personas nevar būt neatkarīgas un objektīvas, kad ir jāpieņem lēmums, vai viņu kolēģu sagatavotā un virzītā lieta ir pamatota. Proti, visi minētie Komisijas locekļi ir viena orgāna pakļautībā un nevar tikt uzskatīti par objektīviem. Pēc būtības tā ir lietas sākotnējā izskatīšana, kurā lēmumu pieņem iestādes struktūrvienība, proti, atkarīga iestāde. Tādējādi ir pamats secinājumam, ka lietas izskatīšanā netiek nodrošināts taisnīgs un objektīvs process.⁴¹

Līdz ar to, no pieteikuma objektīvi nav saprotama lesniedzēja nostāja par šādu lēmuma pārskatīšanas risinājuma efektivitāti, jo, piemēram, arī pašvaldības izpilddirektors būtu saistīts ar konkrēto pašvaldību.

Tomēr, tiesībsarga ieskatā, lesniedzēja minētais līdzeklis – tiesības pārsūdzēt Komisijas lēmumu iestāžu līmenī, neiesaistot tiesu sistēmu – nebūtu vērtējams Apstrīdētās normas kontekstā, jo tas pēc būtības piedāvā tiesisko regulējumu, kas jau ir ietverts AAL 166.pantā, un paredz tiesības pārsūdzēt administratīvā pārkāpuma lietā pieņemto lēmumu augstākai amatpersonai.

Vienlaikus, kā jau ticis minēts šī viedokļa [1] punktā, no normatīvā regulējuma ir redzams, ka likumdevējs arī minētajā gadījumā ir nodalījis personas, kuras atbrīvotas no atbildības, no personām, kurām piemērots sods. Līdz ar to arī AAL 166.panta pirmā daļa paredz analoģu risinājumu Apstrīdētajā normā norādītajam, proti, administratīvā pārkāpuma lietā pieņemto lēmumu var pārsūdzēt augstākai amatpersonai persona, kurai piemērots administratīvais sods, kā arī cietušais, bet daļā par rīcību ar mantu — arī aizskartais mantas īpašnieks.

Tādējādi, lai veicinātu administratīvo pārkāpumu procesu savlaicīgu izskatīšanu un nelietderīgi nenoslogotu augstākas amatpersonas un tiesu (ja augstākas amatpersonas nav), likumdevējs pārsūdzības tiesības ir paredzējis tikai tiem tiesību subjektiem, kuru tiesības faktiski tiek skartas ar pieņemto lēmumu.

⁴⁰ Administratīvo pārkāpumu tiesības. Administratīvās atbildības likuma skaidrojumi. Sagatavojis autoru kolektīvs. E.Danovska un G.Kūtra zinātniskajā redakcijā. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2020, 442.-443.lpp., [5] punkts.

⁴¹ Sk., lesniedzēja pieteikuma 2.31.punktu.

Līdz ar to, lai gan šāds līdzeklis iespējami varētu tikt apsvērts, kā alternatīvs risinājums (komisiju) lēmumu kontrolei (un faktiski jau kalpo citu subjektu pārsūdzībām), tomēr jākonstatē, ka šajā gadījumā iesniedzējs nav iesniedzis pieteikumu par AAL 166.panta pirmās daļas neatbilstību Satversmei. Sekojoši, tiesībsarga ieskatā, minētais iesniedzēja arguments nav vērtējams Apstrīdētās normas kontekstā kā saudzējošāks līdzeklis, apstākļos, kad normatīvais regulējums jau paredz šādu mehānismu (vienlaikus arī šajā gadījumā neiekļaujot iesniedzēju konkrētajā subjektu lokā), un attiecīgā regulējuma satversmība nav apstrīdēta. Tādējādi konkrētais risinājums ir vērsts uz citas jau esošas normas grozīšanu un nav saistāms ar šīs lietas būtību – tiesībām pārsūdzēt lēmumu tiesā.

[4.3.3] Otrs mazāk ierobežojošs līdzeklis, iesniedzēja ieskatā, šajā gadījumā būtu personas tiesības iesniegt sūdzību tiesā (vienā instancē), iebilstot tieši par procesuālo jautājumu, proti, vai Komisijai, ņemot vērā tiesiskos apstākļus, bija pamats lietu izbeigt, pamatojoties uz AAL 11.panta pirmās daļas pamata, kas attiecīgi arī rada sekas — vispār neiespējamību pārsūdzēt lēmumu.⁴² Iesniedzējs pauž viedokli, ka tiesa varētu nevērtēt lietu pēc būtības, bet vērtētu, vai ir pamats lietas izbeigšanai, nodarījumu atzīstot par maznozīmīgu.⁴³

Ierosinājums pēc būtības piedāvā vienai tiesu instancei vērtēt attiecīgu komisijas lēmumu no procesuāli tiesisko apsvērumu prizmas, proti, līdzīgi kā kasācijas instance, kas lietu neskata pēc būtības, bet vērtē to, vai zemākas instances tiesa ir pareizi piemērojusi procesuālās un materiālās tiesību normas. Šajā sakarā tiesībsargs pievienojas Saeimas paustajai nostājai⁴⁴, ka šāds pārskatīšanas veids visdrīzāk neaprobežotos ar iesniedzēja norādīto novērtējumu tikai no procesuāltiesisko jautājumu prizmas, bet tiesai nāktos atkārtoti skatīt lietu pēc būtības, novērtējot pierādījumus lietā, lai konstatētu, vai Komisija lēmumā piemērojusi pareizu tiesību normu un pamatoti secinājusi, ka pārkāpums ir maznozīmīgs, proti, šāds Komisijas secinājums pamatojas lietas faktisko apstākļu un pierādījumu novērtējumā. Minētais nenoliedzami saistās ar papildu finanšu un cilvēkresursu nepieciešamību, kā arī attiecīgi veicinās nelietderīgu tiesas noslodzi, kas attiecīgi ir pretēji likumdevēja izvirzītajam legītimajam mērķim – samazināt tiesu noslodzi un veicināt ātrāku lietu izskatīšanu tiesā.

Jau iepriekš norādīts, ka vispārīgā kārtībā primāri augstāka amatpersona veic pieņemtā lēmuma tiesiskuma un pamatotības kontroli, bet tādas neesamības gadījumā arī tiesa. Šajā gadījumā

⁴² Sk., iesniedzēja pieteikuma 2.49.punktu.

⁴³ Sk., iesniedzēja pieteikuma 2.55. un 2.57.punktu.

⁴⁴ Sk., Saeimas atbildes raksta 15.-16.lappusi.

likumdevējs ir apzināti lēmis liegt pārsūdzības tiesības lēmumiem, ar kuriem process ticis izbeigts (gan AAL 11.panta pirmās daļas gadījumā, gan AAL 151.panta 2.punkta gadījumā), jo attiecīgs lēmums (tai skaitā, aizrādījums) nerada tiesiskas sekas personai, pret kuru noticis process. Šāda izšķiršanās izdarīta ar mērķi atslogot augstākas amatpersonas un tiesas slodzi lietās, kas ir mazsvarīgas no tiesību viedokļa.⁴⁵

Arī ECT ir norādījusi, ka ņemot vērā lielo skaitu nelielu pārkāpumu (jo īpaši saistībā ar ceļu satiksmi), kas nav tik nopietni, ka pārkāpēji būtu pelnījuši kriminālsoda piemērošanu, valstij var būt pamatoti iemesli ieviest sistēmu, kas atbrīvo tās tiesas no pienākuma izskatīt lielāko daļu no šādiem pārkāpumiem. Soda noteikšana par nelieliem nodarījumiem administratīvajās iestādēs nav pretrunā Konvencijai ar noteikumu, ka attiecīgā persona var vērsties tiesā, kas nodrošina 6.pantā paredzētās garantijas.⁴⁶

Tādējādi, vērtējot no Konvencijā garantēto cilvēktiesību viedokļa, ir pieļaujams, ka valsts izveido sistēmu, kuras ietvaros maznozīmīgu pārkāpumu administrēšana tiek nodota ārpus tiesas izskatīšanai, vienlaikus nodrošinot tiesības vērsties tiesā apstrīdot piemēroto sodu. Šīs lietas ietvaros nav strīda, ka AAL 183.panta pirmā daļa garantē tiesības vērsties tiesā personai, kurai ir ticis piemērots sods, tāpat nav strīda, ka iesniedzējam sods un līdz ar to administratīvā atbildība nav tikusi piemērota.

Secīgi vērtējams, ka iesniedzēja argumentācijā nav saskatāms objektīvs skaidrojums, kā tiesisku seku neradoša lēmuma pārskatīšana tiesā saskan ar konkrētās normas leģitīmo mērķi, proti, atslogot tiesas no personas tiesību neskarošu sūdzību izskatīšanas.

Papildus minams, ka, tiesībsarga ieskatā, nav viennozīmīgi skaidra iesniedzēja vēlme un, iesniedzējprāt, sagaidāmais rezultāts, jo no vienas puses iesniedzējs uzstāj uz lēmuma pārskatīšanas nepieciešamību tādēļ, ka iespējami pieļauti kādi procesuālo normu pārkāpumi vai nepareizi piemērotas materiāltiesiskās normas, vienlaikus ir noprotams, ka iesniedzējs vēlas lēmuma pārskatīšanu pēc būtības, cerot, ka tiks pieņemts citāda satura (tiesas) lēmums.

⁴⁵ Administratīvo pārkāpumu tiesības. Administratīvās atbildības likuma skaidrojumi. Sagatavojis autoru kolektīvs. E.Danovska un G.Kūtra zinātniskajā redakcijā. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2020, 447.lpp., [10] punkts.

⁴⁶ Eiropas Cilvēktiesību tiesas 1984.gada 21.februāra sprieduma lietā "Öztürk pret Vāciju" (Nr.8544/79) 49. un 56.par.; Eiropas Cilvēktiesību tiesas 1987.gada 25.augusta sprieduma lietā "Lutz pret Vāciju" (Nr.9912/82) 57.par.; Eiropas Cilvēktiesību tiesas 1998.gada 2.septembra sprieduma lietā "Lauko pret Slovākiju" (Nr.4/1998/907/1119) 64.par.

ECT, izskatot sūdzību lietā ar līdzīgiem apstākļiem⁴⁷, cita starpā, atzina par pamatotu Austrijas valdības norādīto atsauci uz tās Augstākās tiesas konstatēto, ka lietas izbeigšana par maznozīmīgu pārkāpumu nenosakot sodu un neatzīstot personu par vainīgu, nenostāda personu sliktākā stāvoklī, iepretim personām, pret kurām vienkārši ticis izbeigts process. Šāds lēmums pamatā balstās procesuālās ekonomijas apsvērumos, tādējādi nav lietderīga arī turpmāka personas vainas izvērtēšana, apstākļos, kad ir noticis maznozīmīgs pārkāpums, līdz ar to procesu nav iespējams izbeigt sastāva neesamības dēļ. Ņemot vērā, ka ar šādu lēmumu persona būtībā netiek atzīta par vainīgu, tad ieinteresētajai personai nav tiesību uz apšaubāmu jautājumu noskaidrošanu lietā. Tā kā personas vainas juridiskais pierādījums nav lietā apspriestās normas priekšmets, nerodas jautājums par to, cik lielā mērā pirms lēmuma, kas pieņemts saskaņā ar šo noteikumu, ir notikusi tiesvedība, kas atbilst Konvencijas 6. panta 1. punkta prasībām.⁴⁸ Minētajā lietā ECT nekonstatēja Konvencijas 6.panta pārkāpumu.

Tādējādi, ievērojot arī paša Iesniedzēja norādīto par legītīmā mērķa esību, nav objektīvi saskatāms, ka šāds piedāvātais līdzeklis būtu uzskatāms par saudzējošāku, vienlaikus tādā pašā kvalitātē sasniegtu legītīmo mērķi, proti, izvairīties no nelietderīgas tiesu noslogošanas, izskatot sūdzības, kuras savā būtībā nerada konkrētās personas tiesību aizskārumu. Tādējādi sabiedrības kopējais labums šādā gadījumā ir nenoliedzami lielāks, iepretim Iesniedzēja interesēm.

Vienlaikus tiesībsargs arī nevar piekrist apsvērumam, ka AAL 11.panta pirmās daļas pamats izbeigt procesu, rada tiesiskas sekas, kas izpaužas apstākļī, ka lēmums vispār nav pārsūdzams. Tiesības uz pārsūdzību nav vērtējamas kā sekas, bet tiesību subjektam piemītošas procesuālās tiesības. Papildus atzīmējams, ka no pieteikuma vienlīdz izriet Iesniedzēja vēlme, ka process būtu ticis izbeigts, pamatojoties uz AAL 151.panta 2.punktu. Tomēr arī šī pamata gadījumā lēmums nav pārsūdzams, tādējādi secināms, ka Iesniedzēja iebilde balstās nevis apstākļī, ka konkrēts lēmums nav pārsūdzams, bet tajā, ka Komisija izbeigusi procesu, pamatojoties uz konkrēto normu.

Tāpat šajā aspektā bez ievēribas nav atstājams jau [1] punktā konstatētais, ka šāda pārsūdzības kārtība tiesā, radītu nepamatotu tiesisko nevienlīdzību iepretim personām, kurām atbilstoši AAL 166.panta pirmajai daļai pārsūdzība būtu nodrošināma iesniedzot sūdzību augstākai

⁴⁷ Norādītās lietas ietvaros prokuratūra veica izmeklēšanu un nodeva lietu rajona tiesai lēmuma pieņemšanai par procesa izbeigšanu saistībā ar pārkāpuma maznozīmīgumu. Iesniedzējs iebilda, ka neatzīst pārkāpuma izdarīšanu, tomēr iesniedzējam tika atteikts pieņemt apelācijas sūdzību. Arī konkrētās lietas kontekstā tikai prokuroram bija tiesības iesniegt protestu par lēmumu, kas pieņemts par procesa izbeigšanu maznozīmīguma dēļ. Tādējādi Latvijas normatīvais regulējums paredz pielīdzināmu kārtību – uz attiecīgā pamata izbeigtu procesu persona nevar pārsūdzēt neatkarīgi no tā, vai šis lēmums ticis pieņemts iestādē vai tiesā. Vienlaikus šādas tiesības ir paredzētas prokuroram.

⁴⁸ Eiropas Cilvēktiesību tiesas 1982.gada 26.marta sprieduma lietā "Adolf pret Austriju" (Nr.8269/78) 16. un 40.par.

amatpersonai un sūdzība vispār nenonāktu tiesā, jo tās izskatīšana būtu atsakāma jau ar augstākas amatpersonas atteikumu, pamatojoties uz AAL 168.panta trešās daļas 1.punktu⁴⁹.

[4.3.4] Papildus atzīmējams, ka bez ievēribas nebūtu atstājams Saeimas atbildes rakstā norādītais⁵⁰ attiecībā uz prokurora iesaisti lietā arī šādu pēc būtības nepārsūdzamu lēmumu ietvaros.

Pieteikumā iesniedzējs, cita starpā, norādījis, ka AAL 11.panta pirmo daļu “administratīvās komisijas var lietot ļaunprātīgi”, pret ko personai nav nekādu iespēju aizstāvēt savas tiesības un iebilst pret šādu lēmumu.⁵¹

Vērtējot no cilvēktiesību perspektīvas, tiesībsargs saskata, ka AAL 56.panta⁵² 4. un 5.punktā un 171.pantā⁵³ paredzētās tiesības iesniegt prokurora protestu šajā gadījumā ir atzīstams par piemērotu un atbilstošu mehānismu, ja ir nepieciešama personas tiesību aizsardzība apstākļos, kad pašai personai nav subjektīvo tiesību pārsūdzēt attiecīgu lēmumu. Tai skaitā, kad persona saskatītu komisijas prettiesisku rīcību pēc būtības.

Satversmes tiesa ir paudusi nostāju, ka, pamatojoties uz ECT praksi saistībā ar Konvencijas 13.pantu, var secināt, ka efektīvs tiesību aizsardzības nodrošinājums ir atkarīgs ne tikai no iespējas vērsties tiesā, bet gan no visa kopējā uzraudzības mehānisma un tā darbības.⁵⁴ Ja personai tiek atteikta tās tiesību aizstāvība tiesā, nepieciešams, lai alternatīvā procedūra būtu izsvērtā un dotu iespēju personai realizēt savu tiesību aizsardzību maksimāli augstā līmenī.⁵⁵

Tāpat Satversmes tiesa arī ir atzinusi, ka prokuratūru noteiktās jomās Latvijā var uzskatīt par efektīvu un pieejamu tiesību aizsardzības līdzekli, jo prokurora statuss un loma likumības uzraudzībā nodrošina sūdzību neatkarīgu un objektīvu izskatīšanu atbilstoši Konvencijas 13.pantam.⁵⁶ Tā, piemēram, vienā no lietām, vērtējot prokurora protesta iesniegšanu

⁴⁹ Administratīvās atbildības likuma 168.panta trešās daļas 1.punkts: Augstāka amatpersona sūdzību neizskata, ja personai nav subjektīvo tiesību iesniegt sūdzību.

⁵⁰ Sk., Saeimas atbildes raksta 23.lappusi.

⁵¹ Sk., iesniedzēja pieteikuma 2.50.punktu.

⁵² Administratīvās atbildības likuma 56.pants: Prokurors ir tiesīgs iesniegt protestu par lēmumu administratīvā pārkāpuma lietā un lēmumu, kas pieņemts par sūdzību administratīvā pārkāpuma lietā (4.punkts) un veikt citas Prokuratūras likumā paredzētās darbības (5.punkts).

⁵³ Administratīvās atbildības likuma 171.panta pirmā daļa: Prokurors var iesniegt protestu sešu mēnešu laikā no dienas, kad pieņemts lēmums administratīvā pārkāpuma lietā. Prokurors protestu iesniedz atbilstoši lēmuma pieņemšanas vietai. Minētā panta otrā daļa: Protestā norāda šā likuma 167.pantā noteikto informāciju. Protestu izskata atbilstoši sūdzības izskatīšanas kārtībai.

⁵⁴ Satversmes tiesas 2011.gada 11.maija sprieduma lietā Nr.2010-55-0106 20.1.punkts; Satversmes tiesas 2017.gada 10.februāra sprieduma lietā Nr.2016-06-01 31.2.punkts.

⁵⁵ Satversmes tiesas 2003.gada 23.aprīļa sprieduma lietā Nr.2002-20-0103 secinājumu daļas 5.punkts, 15.lappuse

⁵⁶ Sk., piemēram, Satversmes tiesas 2004.gada 11.oktobra sprieduma lietā Nr.2004-06-01 19.punktu; Satversmes tiesas 2017.gada 10.februāra sprieduma lietā Nr.2016-06-01 31.2.1.apakšpunktu.

civilprocesā par spēkā stājušos nolēmumu, Satversmes tiesa atzinusi, ka paredzētās tiesības iesniegt protestu var nodrošināt tiesas nolēmuma tiesiskuma pārbaudi gadījumos, kad likums neparedz pusēm iespēju attiecīgo tiesas nolēmumu pārsūdzēt.⁵⁷ Lai gan minētajā lietā risināts jautājums saistībā ar protestu tiesas nolēmuma sakarā cita veida procesa ietvaros, tomēr spriedumā ietvertās atziņas būtu attiecināmas arī uz šīs lietas apstākļiem, jo jautājums ir par nepārsūdzamu lēmumu, un arī attiecīgais likums paredz šādu prokurora iesaistes iespēju.

AAL 171.panta otrā daļa nosaka, ka protestā norāda šā likuma 167.pantā noteikto informāciju. Protestu izskata atbilstoši sūdzības izskatīšanas kārtībai. Tāpat arī Apstrīdētās normas otrā daļa paredz, ka prokurors var iesniegt protestu par lēmumu administratīvā pārkāpuma lietā. Šādā gadījumā piemērojami visi šā likuma noteikumi, kas attiecas uz sūdzības iesniegšanu un izskatīšanu, ja šajā likumā nav noteikts citādi.

Tādējādi, lai gan tiesībsargs nevar piekrist, ka būtu pārsūdzami visi lēmumi, ar kuriem izbeigts process un kuri pēc būtības nerada personai tiesiskas sekas, un tāpat arī prokurora protests pēc būtības nebūtu uzskatāms par vispārīgu nepārsūdzamu lēmumu pārsūdzības mehānisma alternatīvu, tomēr, ievērojot prokuratūras kompetences tvērumu un tai no normatīvajiem aktiem izrietošās funkcijas, tiesībsarga ieskatā, šāds mehānisms nodrošina taisnīgu līdzsvaru starp personu tiesībām atsevišķos gadījumos (piemēram, prettiesisks amatpersonas lēmums vai rīcība) arī nepārsūdzama lēmuma pārskatīšanu iepretim sabiedrības kopējām interesēm jau iepriekš minētā leģitīmā mērķa sasniegšanā. Tāpat vērā ņemams, ka konkrētais mehānisms ir konkrēti noteikts AAL kā viens no pieejamiem tiesību aizsardzības mehānismiem administratīvo pārkāpumu procesos un šādas prokurora funkcijas šajā gadījumā neizriet tikai no Prokuratūras likumā noteiktā, bet ir konkrēti likumdevēja noteiktas attiecīgā procesa vajadzībām.

Vienlaikus ir atzīstams, ka prokurora lēmums par attiecīgu personas pieteikumu (saistībā ar nepieciešamību iesniegt prokurora protestu) kalpo arī kā papildu filtrs, novērtējot, vai persona ir pamatoti saskatījusi kādus objektīvus iemeslus, kas liecina par attiecīga lēmuma prettiesiskumu un neatbilstību normatīvajiem aktiem. Minētais daļēji sasaucas ar Iesniedzēja piedāvāto saudzējošāku līdzekli, proti, prokuroram, saņemot personas sūdzību vai pieteikumu šajā jautājumā un lemjot par nepieciešamību iesniegt prokurora protestu, būtu jāsniedz savs vērtējums par sūdzības pamatotību, vērtējot to kopsakarā ar attiecīgo lēmumu. Proti, prokurora atteikums iesniegt

⁵⁷ Satversmes tiesas 2014.gada 9.janvāra sprieduma liet'Nr.2013-08-01 13.2.punkts.

protestu apliecinātu, ka personas sūdzība nesatur tādu apstākļu un argumentu kopumu, kas attiecīgi vismaz pirmšķietami liktu apšaubīt pieņemtā lēmuma tiesiskumu.

Papildus atzīmējams, ka no tiesībsargam iesniegtajiem materiāliem neizriet, ka iesniedzējs būtu centies izmantot šo tiesību aizsardzības mehānismu un tas būtu izrādījies neefektīvs.

Attiecīgi secināms, ka Apstrīdētajā normā ietvertā tiesību uz taisnīgu tiesu ierobežojuma leģitīmo mērķi vismaz tādā pašā kvalitātē nevar sasniegt ar citiem, personas tiesības un likumiskās intereses mazāk ierobežojošiem līdzekļiem, kā arī ieguvums, ko ar minēto ierobežojumu iegūst sabiedrība, ir lielāks, nekā indivīda interesēm nodarītais kaitējums.

Sekojoši atzīstams, ka apstrīdētā norma atbilst Satversmes 92.panta pirmajam teikumam.

Ar cieņu

tiesībsarga vietniece

Ineta Piļāne